

Aighneacht

Scéim Teanga

Comhairle Contae Lú

Nollaig 2019

INTREOIR

Cuireann Conradh na Gaeilge fáilte roimh an deis seo aighneacht a chur isteach maidir le Scéim Teanga Comhairle Contae Átha Lú faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.

De réir mar a d'fhorbair córas na scéimeanna, tá comhlachtaí éagsúla ag leagan síos spriocanna éagsúla ina scéimeanna féin agus tá difríochtaí anois ann maidir leis na seirbhísí atá ar fáil trí mheán na Gaeilge ó chomhlachtaí éagsúla. Is é an deacracht a bhaineann leis seo ná nach mbíonn an pobal ar an eolas faoi na seirbhísí atá ar fáil trí mheán na Gaeilge, trí mheán an Bhéarla nó go dátheangach i gcónaí, agus cruthaítear fadhbanna agus daoine ag lorg seirbhísí dá réir. Tá moltaí san aighneacht seo, go háirithe 'An Tairiscint Ghníomhach' leis na fadhbanna seo a shárú.

Is í an aidhm chomh maith atá ag na moltaí san aighneacht seo ná samplaí den dea-chleachtas is fearr ó thaobh soláthar seirbhísí trí mheán na Gaeilge i gcomhlachtaí poiblí a chur ar fáil in aon áit amháin, sa dóigh is go mbeidh comhlachtaí poiblí in ann na prionsabail seo a chur in oiriúint dá gcomhlachtaí féin. Tacóidh na moltaí seo le comhlachtaí poiblí a gcuid dualgais i leith na teanga a chomhlíonadh ar an bhealach is éifeachtaí agus is cuimsithí agus is féidir.

Tá ról ríthábhachtach ag Comhairle Contae Lú i dtaobh cur chun cinn na Gaeilge i gContae Lú.

POBAL NA GAEILGE I GCONTAE LÚ

De réir an daonáirimh deireanach i 2016 tá 42,047 duine in ann Gaeilge a labhairt i gContae Lú. Sin 34.07% den daonra, tá an céatadán sin níos ísle ná an meán náisiúnta de 39.8%. Tá gá mar sin dul i ngleic le sin agus iarraidh go mbeidh an céatadán níos airde ná an meán náisiúnta. Beadh an-tionchar ag an gcomhairle ar seo a athrú ina gníomhaíochtaí.

I dtaobh cainteoirí laethúla Gaeilge taobh amuigh den chóras oideachais amháin, tá 790 cainteoirí ann. Sin 0.61% de dhaonra Contae Lú, tá an céatadán sin níos ísle ná an meán náisiúnta de 1.55%. Is léir mar sin nach bhfuil a dhóthain de chainteoirí laethúla Gaeilge sa chontae seo. Tá gá le hiniúchadh a dhéanamh ar seo le feiceáil conas gur féidir an céatadán sin a ardú.

Is féidir comparáid a dhéanamh idir daonáireamh 2016 le daonáireamh 2011 le feiceáil an raibh fás nó titim ar líon na cainteoirí Gaeilge.

I 2011 bhí 42,106 daoine a raibh in ann Gaeilge a labhairt. Mar sin, sin titim de 59 duine, titim de 0.14%. Bhí fás de thart ar 4.9% den daonra san am céanna, mar sin tá an titim sin níos measa dá bharr (dá leanfadh claonadh fás na Gaeilge le claonadh fás an daonra beadh 2,122 daoine breise a bheadh in ann Gaeilge a labhairt). Bhí titim ann ar líon na cainteoirí Gaeilge go náisiúnta mar sin níl an titim seo ach ag leanúint an claonadh seo.

I 2011 bhí 761 cainteoirí Gaeilge laethúla taobh amuigh den chóras oideachais. Mar sin, is fás de 29 duine é sin, fás de 3.81%. Níl an fás sin ag teacht le fás daonra contae an Lú. Freisin ní raibh an 761 sin ach 0.62% den daonra, i gcomparáid le inniu atá 790 mar 0.61%. Is léir mar sin nach raibh fás ar bith ar chéatadán na cainteoirí laethúla sa daonra. Cé go raibh titim ann, ní mórán de titim é, nuair a bhí titim go náisiúnta ann de 0.25% agus go raibh titim sa Ghaeltacht de 11%, áit a ba chóir a bheith mar thearmann tíreolaíoch do chainteoirí laethúla, mar sin tá gníomhaíochtaí ar siúl sa cheantar seo atá fabhrach do na cainteoirí laethúla.

Tá titim ann i dtaobh líon na daoine atá in ann Gaeilge a labhairt, tá an titim sin taobh thiar den fhás sa daonra áitiúil. Tá gá breathnú ar sin agus cinntiú go bhfuil na gníomhaíochtaí atá i mbun agaibh ag spreagadh cainteoirí nua.

Níl céatadán den daonra atá ina chainteoirí laethúla ag athrú agus caithfear breathnú dá bharr ar bhealaí le feiceáil conas cainteoirí laethúla nua a spreagadh.

Ceann de na bealaí is fearr gur féidir leis an chomhairle cainteoirí laethúla a fhás ná Gaeltacht Uirbeach a chruthú do chainteoirí Gaeilge laethúla. Tá gníomh mar seo á dhéanamh ag Comhairle Cathrach na Gaillimhe <https://nos.ie/gnionmhaiochas/teanga/gaeltacht-uirbeach-a-beartu-do-chathair-na-gaillimhe/> agus is fiú an sampla seo a leanúint.

Faoi láthair is léir ó na dúshláin a bhí ann do Choláiste Lú go bhfuil tacaíocht ag teastáil don chóras gaeloideachais sa dara leibhéal i gContae Lú. Mar sin is fiú gach tacaíocht a thabhairt don Ghaeloideachas agus cinntiú go mbeidh níos mó scoileanna a fheidhmíonn trí Ghaeilge sa chéad agus dara leibhéal á oscailt sa tothchaí chun cinntiú go bhfuil an rogha ar fáil do thuistí gaeloideachas a thabhairt dá bpáistí.

DEARCTHAÍ AN PHOBAIL

Ní amháin go bhfuil dualgais reachtúla ar chomhlachtaí poiblí seirbhísí a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge ach léiríonn taighde gur mhaith le daoine é seo a fheiceáil agus go gcreideann siad gur chóir go mbeadh seirbhísí ar fáil trí mheán na Gaeilge dóibh siúd ar mhaith leo iad a úsáid.

Léiríonn na staitisticí thíos¹ gur mhaith leis an phobal a fheiceáil go bhfuil comhlachtaí poiblí ag comhlíonadh a gcuid dualgas maidir le seirbhísí a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge.

Creideann nach mór **leath ó thuaidh** agus **beirt i ngach tríúr** ó dheas gur cheart don Stát níos mó tacaíochta a thabhairt don Ghaeilge; méadú suntasach ó 2015.

Bunús: Daoine Fásta, Aois 15+, 16+ (ó dheas=1,085, ó thuaidh=1,012)

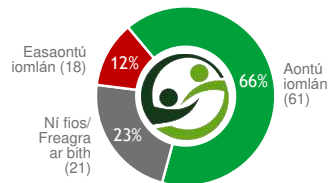
“Ba cheart go gcuirfeadh an Stát níos mó tacaíochta ar fáil don Ghaeilge.”

Ó Dheas

Níos Airde I Measc	%
55-64	20
Baile Átha Cliath	18
ABs	16

Easaontú iomlán	%
Easaontú go láidir	4
Easaontú go pointe	8

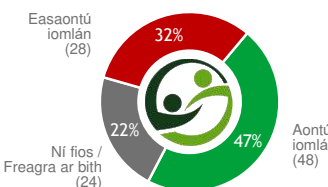
Níos Airde I Measc	%
Connacht / Uladh	76
Pobla feirmeoireachta	75
65+	71
Cúige Mumhan	70
Cúige Laighean	70

Aontú iomlán	%
Aontú go láidir	29
Aontú go pointe	37

Ó Thuaidh

Níos Airde I Measc	%
Tuaisceart	53
65+	43
AB	37
55-64	35

Easaontú iomlán	%
Easaontú go láidir	16
Easaontú go pointe	16

Níos Airde I Measc	%
Cathair Bhéal Feirste	60
16-24	53
25-34	52
DE	50

Aontú iomlán	%
Aontú go láidir	19
Aontú go pointe	27

Léiríonn () sonraí 2015

KANTAR MILLWARD BROWN

Creideann **seachtar i ngach deichniúr** gur cheart go mbeadh seirbhísí curtha ar fáil ag an Stát trí Ghaeilge dóibh siúd ar mhaith leo iad a úsáid.

Bunús: Daoine Fásta, Aois 15+, 16+ (ó dheas=1,085, ó thuaidh=1,012)

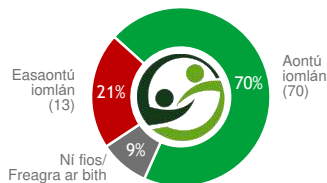
“Ba cheart go mbeadh seirbhísí curtha ar fáil ag an Stát ar fáil trí Ghaeilge dóibh siúd ar mhaith leo iad a úsáid.”

Ó Dheas

Níos Airde I Measc	%
15-64	17
Baile Átha Cliath	13

Easaontú iomlán	%
Easaontú go láidir	3
Easaontú go pointe	6

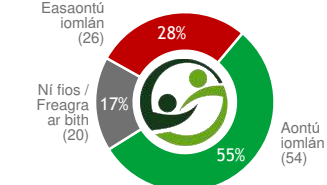
Níos Airde I Measc	%
Cúige Mumhan	80
Connacht / Uladh	78
DEs	75
35-44	73

Aontú iomlán	%
Aontú go láidir	29
Aontú go pointe	41

Ó Thuaidh

Níos Airde I Measc	%
Tuaisceart	45
65+	42
AB	39
55-64	31

Easaontú iomlán	%
Easaontú go láidir	14
Easaontú go pointe	14

Níos Airde I Measc	%
Cathair Bhéal Feirste	66
16-24	65
25-34	64
DE	59

Aontú iomlán	%
Aontú go láidir	21
Aontú go pointe	35

Léiríonn () sonraí 2015

KANTAR MILLWARD BROWN

¹ Foinse: Céard é an Scéal? Tuairimí an Phobail i leith na Gaeilge 2018 agus 2019, Conradh na Gaeilge

D'íarr duine as seisear seirbhísí as Gaeilge, le duine as fiche ó thuaidh

* Toradh le 'Ní fios' agus 'Gan tuairim tugtha' bainte

KANTAR MILWARDBROWN

C 2 Cé chomh láidir is a aontaíonn tú nó nach n-aontaíonn tú leis na ráitis a leanas... Taim tar eis seirbhísí trí Ghaeilge a iarraidh ón Stáir nó ó chomhlacht seirbhísí poiblí. Bonn: Gach duine fásta thar 16 bliana d'aois (Ó Dheas=1,011, Ó Thuaidh=1,022)

17

MOLTAÍ DON SCÉIM TEANGA

TAIRISCINT GHNÍOMHACH

Comhthéacs: Mura bhfuil an pobal ar an eolas faoi na seirbhísí atá ar fáil ó Chomhairle Contae Lú trí mheán na Gaeilge ní féidir leo nó beidh drogall orthu éileamh a dhéanamh ar na seirbhísí seo. Cruthaíonn tairiscint ghníomhach cultúr maith don phobal ó thaobh na Gaeilge de mar gheall go bhfuil sé soiléir do dhaoine go bhfuil fáilte roimh labhairt na Gaeilge sa chomhlacht agus go mbeidh seirbhísí ar fáil trí mheán na Gaeilge más sin an rogha a dhéanfar. Ní leor go mbeadh seirbhísí bunúsacha amháin ar fáil trí mheán na Gaeilge mura bhfuil sé ar chomhchaidheán leis an tseirbhís atá ar fáil trí mheán an Bhéarla ón fhoinsé chéanna. Caithfear fáil ar na seirbhísí seo bheith ag pobal na Gaeilge gan aon choinníollacha, ama nó iarrachtaí breise óna dtaobhsa. Mar chuid den tairiscint ghníomhach, is gá cinntiú go bhfuil an Ghaeilge le feiceáil i gcomhlachtaí poiblí inti féin nó ar chomhchaidheán leis an Bhéarla. Cruthaíonn feiceálacht na Gaeilge atmaisféar compordach do dhaoine a gcuid Gaeilge a úsáid agus fios acu go bpléifear lena gcuid gnó mar is cuí.

- Ba chóir an chéad bheannacht agus an chéad chomhrá a dhéanamh le duine in oifig poiblí de chuid na Comhairle a bheith déanta trí Ghaeilge, leis an gcustaiméir a spreagadh le Gaeilge a úsáid agus le cur in iúl gur féidir gnó a dhéanamh leis an oifig chuí trí Ghaeilge.
- Ba chóir go mbeadh comharthaíocht i nGaeilge amháin nó go dátheangach curtha in airde laistigh agus lasmuigh d'fhoirgnimh de chuid na Comhairle.
- Ba chóir go mbeadh comhartha nó suaithéantas ag fostaí ar a ndeasc nó ar a n-éide atá in ann seirbhís a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge.
- Ba chóir go mbeadh foirmeacha nó foilseacháin eile ar fáil go dátheangach nó as Gaeilge amháin go huathoibríoch, le cinntiú nach gcaithfear leagan Gaeilge a lorg.
- Ba chóir go mbeadh aon seastán, bileog eolais, póstaer, srl. de chuid comhlacht poiblí dátheangach.
- I gcáipéisí dátheangacha, moltar leagan Gaeilge agus leagan Béarla den téacs a chur taobh le taobh le chéile, le cló den mhéid agus stíl chéanna in úsáid.
- Ag ócáidí poiblí, ba chóir go n-úsáidfear an Ghaeilge mar chuid den ócáid sin le linn fáiltiú, óráidí, nó cainteanna eile le freastal ar phobal na Gaeilge agus na Gaeltachta ba chóir go mbeadh na cainteanna as Gaeilge.
- Ba chóir urlabhraí a chur ar fáil gur féidir leis/léi agallamh a dhéanamh leis na meáin trí mheán na Gaeilge.
- Ba chóir go mbeadh aon fhógraíocht atá le déanamh ar son aon chomhlacht poiblí go dátheangach, bíodh sin ar líne, sna meáin traidisiúnta, ar theilifís nó raidió srl.

LÁITHREACHT AR LÍNE

Comhthéacs: Ar nós ‘An Tairiscint Ghníomhach’ a dhéanamh in áiteanna poiblí, is féidir léiriú trí láithreach ar líne go bhfuil fáilte roimh úsáid na Gaeilge agus gur féidir seirbhísí trí mheán na Gaeilge a fháil ón chomhlacht phoiblí. Mar gheall ar an ról suntasach atá ag seirbhísí ar líne agus ag suímh ghréasáin, is mór an difear agus an tábhacht a bhaineann leis an chuid seo den tairiscint ghníomhach.

- **Rogha Teanga:** Ba chóir go mbeadh rogha teanga ar fáil ar an chéad leathanach den suíomh gréasáin leis an rogha Gaeilge ar bharr nó roimh rogha Béarla leis seo an rogha Gaeilge a chur chun tosaigh. Ba chóir fosta go mbeidh an rogha seo ar fáil ar gach leathanach ar an suíomh le cuidiú le daoine malartú idir an leagan Gaeilge agus an leagan Béarla más maith leo é sin a dhéanamh.
- **Ábhar:** Ba chóir go mbeadh gach ábhar ar líne ar fáil as Gaeilge. Níor leor go mbeadh aon leathanach amháin i rannóg Ghaeilge ar an suíomh leis na cáipéisí atá aistrithe go Gaeilge ag an chomhlacht air. Ba chóir go mbeadh an Ghaeilge in úsáid fud fad an tsuímh agus gur féidir le daoine eispéireas iomlán a bheith acu ar an suíomh trí mheán na Gaeilge.
- **Foirmeacha ar líne:** Ba chóir go mbeadh fáil ar líne ar fhoirmeacha aistrithe trí mheán na Gaeilge san áit chéanna agus atá leagan Béarla ar fáil. Fosta, ba chóir cinntiú gur féidir le haon chóras ar líne glacadh le síntí fada le cinntiú gur féidir le daoine na foirmeacha seo a líonadh isteach mar is cuí.
- **Aistriúchán:** Ba chóir aistritheoir gairmiúil a fhostú a dhéanfaidh an obair seo mar is ceart ón tús. Níor chóir brath ar seirbhís aistriúcháin uathoibríoch ar nós Google Translate. Níl siad cruinn agus níl seo fóirsteanach do dhaoine atá ar lorg eolais ó chomhlacht phoiblí ar líne. Agus príomhábhar an tsuímh aistrithe, ní bhíonn cuid mhór aistriúchán eile le déanamh.
- **Ath-threorú:** Má athraíonn úsáideoir a rogha teanga, agus iad ar shuíomh chomhlachta, níor chóir go ndéanfar ath-threorú chuig leathanach baile an tsuímh nó chuig leathanach a phléann leis an Ghaeilge amháin. Ba chóir go mbeadh malartú teanga ceart ann ó theanga amháin go teanga eile.
- **Stíleanna agus Méideanna:** Ba chóir go mbeadh na stíleanna agus na méideanna céanna in úsáid don dá teanga a oiread agus is féidir. In amanna, is gá leasuithe a dhéanamh mar gheall ar mhéid focal nó fad frása i gcodanna áirithe den suíomh ach ba chóir go mbeadh feiceálacht an dá theanga chomh maith céanna maidir le leagan amach, inrochtaineacht srl.
- **Seoladh Fearainn:** Ba chóir go mbeadh leagan Gaeilge den ainm fearainn ar fáil. Is féidir le dhá ainm fearainn bheith cláraithe leis an suíomh céanna, ceann as Gaeilge as ceann as Béarla. Mar shampla is féidir www.ainmanchomhlachta.ie agus www.nameofcompany.ie bheith in úsáid don suíomh céanna.
- **Na meáin sóisialta:** Tá ardú suntasach tagtha ar mhinicíocht teagmhála trína meáin sóisialta le ranna agus comhlachtaí stáit le blianta beaga anuas agus ní mór freastal ar an éileamh seo agus cumarsáid a dhéanamh leis an phobal ar na hardáin seo. Ar nós suímh idirlín, ba chóir go mbeadh gach eolas atá le foilsiú ar na meáin sóisialta go dátheangach ar a laghad. Is féidir é seo a dhéanamh trí dhá theanga a chur isteach in aon phostáil amháin, nó trí dhá phostáil éagsúla a dhéanamh le ceann as Gaeilge agus an ceann eile as Béarla más gá. Tá rogha ann chomh maith le leathanach Facebook nó cuntas Twitter, Instagram, Snapchat, LinkedIn, nó eile breise a chruthú as Gaeilge. Fosta, ba chóir go mbeadh an pobal in ann cumarsáid a dhéanamh leis an chomhlacht phoiblí trí mheán na Gaeilge agus a bheith ag dúil le freagra as Gaeilge ón fhoinsé chéanna.
- **Aipeanna:** Ba chóir go mbeadh gach aip a fhorbraíonn an Comhairle dátheangach ar a laghad nó as Gaeilge amháin.

FOILSEACHÁIN AGUS FOIRMEACHA

- Is gá go mbeadh eolas faoi sheirbhísí reatha, faoi phleananna agus gach cineál eolais eile ar fáil go dátheangach.
- Ba chóir gach ábhar a chur ar fáil go dátheangach nó as Gaeilge amháin, ina n-áirítear: bileoga eolais, paimfléid, foirmeacha, tuarascálacha bliantúla, cuntais, comharthaí, fógraí poiblí agus gach eolas eile a chuirtear ar fáil. Ba chóir go mbeadh an t-eolas seo ar fáil go comhuaineach agus gan gá le haon obair bhreise a dhéanamh thar mar a bheadh i gceist chun teacht ar an eolas i mBéarla.
- Ba chóir go mbeidh an Ghaeilge agus an Béarla in aon cháipéis nó foirm dhátheangach taobh le taobh leis an teanga eile faoi aon chlúdach amháin (réiteodh seo an fhadhb nach mbíonn foirmeacha Gaeilge

ar fáil in oifigí stáit agus thabharfadh sé deis agus spreagadh don phobal ar fad foirmeacha a líonadh as Gaeilge más mian leo).

ACMHAINNÍ DAONNA

Comhthéacs: Le seirbhísí teanga a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge ar bhealach éifeachtach agus fóirsteanach d'obair na heagraíochta, is gá cúrsaí acmhainní daonna a chur san áireamh mar chuid de phleanáil teanga na heagraíochta.

- Ba chóir feachtais fheasachta agus seimineár eolais a chur ar fáil d'fhostaí maidir leis na dualgais atá ar chomhlachtaí poiblí maidir leis an Ghaeilge faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla agus cén fáth go bhfuil sé tábhachtach na dualgais seo a chomhlíonadh mar is cuí.
- Ba chóir eolas a chur ar fáil don phobal faoin fhoireann atá in ann seirbhís(i) a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge agus go n-eagrófaí córas cinnte chun teagmháil a dhéanamh leis na baill fhoirne sin agus chun a léiriú cén réimse seirbhíse atá siad in ann a chur ar fáil.
- Ba chóir go gcuirfear inniúlacht sa Ghaeilge san áireamh le linn próisis earcaíochta agus a aithint go mbeidh luach breise ann don chomhairle, i.e. beidh an duine le Gaeilge in ann an tseirbhís a chur ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla
- Ba chóir go mbeadh deiseanna oiliúna ar fáil do bhaill fhoirne nach bhfuil in ann seirbhísí a chur ar fáil trí mheán na Gaeilge le tacú leo é seo a dhéanamh sa toadhcháí.
- Ba chóir go mbeadh an Ghaeilge feiceálach san áit oibre sa chomhairle, le háiteanna atá príobháideach d'fhostaithe amháin san áireamh. Chuirfeadh seo le cultúr ina bhfuil fáilte roimh úsáid na Gaeilge dá mba rud é go bhfuil sí le feiceáil agus go spreagfar í a úsáid mar gheall air seo.
- Ba chóir go mbeadh an ceart céanna ag aon duine atá ag obair sa Státseirbhís lena gcuid oibre a dhéanamh leis an stát trí Ghaeilge, i. ardú céime, measúnú foirne, comhfhreagras inmheánach don fhoireann, srl.
- Ba chóir go mbeadh rogha Gaeilge ar fáil gan cheist ag gach leibhéal agus aonad / rannóg den chomhairle le cinntiú nach mbrisfear an 'slabhra cumarsáide' trí Ghaeilge leis an saoránach a lorgaíonn seirbhís as Gaeilge.
- Tá gá na poist a aithint atá gá le daoine le cumas líofa Gaeilge acu i labhairt, éisteacht, léamh agus scríobh na Gaeilge, m.sh. fáilteoir(príomhtheagmhálaí leis an bpobal), oifigeach Gaeilge, oifigeach preas, ateangairí, aistritheoirí, srl..
- Ba chóir caighdeán na Gaeilge ag na fostaithe sa Choimisiún a bheith aitheanta tríd an bhfráma coiteann Eorpach, agus bheadh an Conradh ag moladh leibhéal B2 ar a laghad do na poist le Gaeilge.
- Tá Oifigeach Gaeilge ag an gComhairle cheana féin, ach is ar bhonn páirtaimseartha atá an post, tá gá go mbeidh an post mar phost lánaimseartha, mar go bhfuil ualach oibre mór i gceist leis an bpost sin. Tá an tOifigeach freagrach as a chinntiú go bhfuil an Chomhairle ag comhlíonadh a dualgais i dtaobh Acht na dTeangacha Oifigiúla de. Tá ar an Oifigeach an Ghaeilge a chur chun cinn sa chontae thar ceann an Chomhairle chomh maith. Má dhéantar post páirtaimseartha den phost sin, bíonn an dá phost i gcomórtas le chéile agus ní féidir an dá thrá a fhreastal.
- Beidh Reachtaíocht Gaeilge nua ag teacht isteach sár i bhfad agus mar chuid de sin beidh ar 20% d'earcaithe nua a bheith inniúil sa Ghaeilge. Tá gá mar sin polasaí earcaíochta a chruthú chun cinntiú go bhfuil líon den fhoireann le Gaeilge ag fás go tapa.

COMHFHREAGRAS AGUS TEAGMHÁIL LEIS AN PHOBAL

Comhthéacs: Clúdaíonn an téarma comhfhreagras gach teagmháil idir an saoránach agus an comhlacht poiblí, litreacha, ríomhphoist, scairteanna gutháin, teachtaireachtaí ar na meáin shóisialta srl. Déanfar tuilleadh plé ar chodanna áirithe den chomhfhreagras thíos ach is iad seo a leanas na bunphrionsabail atá le cur i bhfeidhm maidir le gach cineál comhfhreagrais:

- Is gá a chinntiú má roghnaíonn saoránach an Ghaeilge a úsáid i gcomhfhreagras leis an gcomhairle go n-úsáidfear Gaeilge leis/léi ón tús go dtí deireadh an chomhfhreagrais sin
- Ba chóir nach mbeadh aon mhoill nó deacrachtaí acu siúd a dhéanann teagmháil le comhlacht poiblí trí mheán na Gaeilge mar gheall ar an rogha teanga. Ciallaíonn é seo nach mbeadh orthu fanacht tuilleadh

ama le haghaidh freagra ar chomhfhreagras, nó go mbeadh moill ar a gcuid gnó mar gheall ar an rogha teanga a rinne siad. Dá mbeadh tuilleadh ama nó oibre de dhíth le gnó a dhéanamh le comhlacht poiblí trí mheán na Gaeilge, bainfear an rogha ó dhaoine i dtéarmaí praiticiúla mar gheall ar bhrú ama nó mar gheall nár mhaith le daoine deacrachtaí a chruthú.

RÍOMHPOST

- Ba chóir go mbeadh síntí ríomhphoist corparáideach socruithe go dátheangach i gcónaí.
- Ba chóir go mbeadh aon teachtaireacht as-oifig nó freagra uathoibríoch eile scríofa go dátheangach.
- Ba chóir go mbeadh líne i síntí ríomhphoist ag daoine a bhfuil Gaeilge acu ag rá go bhfuil Gaeilge acu agus go gcuirtear fáilte roimh úsáid na Gaeilge leis an duine sin. Cé go bhfuil an ceart i gcónaí ag daoine comhfhreagras a dhéanamh trí mheán na Gaeilge, cuireann sé seo daoine ar an eolas gur féidir leo bheith ag plé le duine faoi leith san eagraíocht trí mheán na Gaeilge agus spreagfar úsáid na Gaeilge mar gheall air.
- Ba chóir go mbeadh dhá ainm fearainn in úsáid as Gaeilge agus as Béarla. Is féidir na seoltaí a cheangal agus bheadh an sprioc chéanna ag an dá ríomhphost. Mar shampla, d'fhéadfaí eolas@ainmeagraíochta.ie agus info@nameoforganisation.ie a úsáid.

SCAIRTEANNA GUTHÁIN

- Nuair a théann scairteanna gutháin a thagann isteach chuig comhlachtaí poiblí chuig lasc-chlár go huathoibríoch, ba chóir go mbeadh roghanna as Gaeilge ar fáil mar an chéad rogha.
- Ba chóir go dtabharfar leagan Gaeilge d'ainm na heagraíochtaí nuair a fhreagraítear scairt guthán.
- Ba chóir go mbeidh an fáilteoir i ngach oifig aitheanta mar phost a bhfuil Gaeilge mar riachtanas. Tá an fáilteoir mar chéad phríomhtheagmhála leis an bpobal agus mar sin caithfidh Gaeilge a bheith acu chun déileáil leis an bpobal i gceart. Mura bhfuil Gaeilge ag an bhfáilteoir beidh drogall ag an gcainteoir Gaeilge seirbhísí trí Ghaeilge a iarraidh amach anseo, mar go mbeidh sé inghlactha dóibh nach bhfuil seirbhís Ghaeilge ar fáil.

INIÚCHADH SOCHTHEANGEOLAÍOCHTA

- Ba chóir don chomhairle iniúchadh sochtheangeolaíochta a dhéanamh roimh aon ghníomh a d'fhéadfadh droch-tionchar a imirt ar phobal na Gaeilge (ar nós reachtaíocht nua, nó eile)
- Caithfear na rudaí seo a leanas agus eile a thógáil san áireamh in aon iniúchadh sochtheangeolaíochta: Airteagail 8 i mBunrecht na hÉireann; Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003; an Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge; Acht na Gaeltachta 2012; Plean Gníomhaíochta 2018 – 2022 an Rialtais don Ghaeilge.

MONATÓIREACTH AGUS ATHBHREITHNIÚ

- Ba chóir go mbeadh Bainisteoir Sinsearach ag déanamh monatóireachta rialta (ar bhonn míosúil ar a laghad) ar chur i bhfeidhm na scéime. Ba chóir taifead a choinneáil ar gach uair a iarrtar seirbhís as Gaeilge agus cén saghas seirbhís atá lorgaítear. Ba chóir taifid a dhéanamh ar cé mhéad uair a dhéantar tairiscint ghníomhach ar sheirbhísí ar fáil as Gaeilge chomh maith.
- Ba chóir don chomhairle leithscéal scríofa a ghabháil le haon chustaiméir nach bhfaigheann seirbhís trí Ghaeilge nuair a lorgaíonn siad í.

CUSTAIMÉIRÍ

- I measc na gcustaiméirí/úsáideoirí seirbhísí Comhairle Contae Lú tá an tAire Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil, an tAire Stáit le freagracht speisialta do Rialtas Áitiúil agus Athchóiriú Toghchánach, comhaltaí eile den Oireachtas, ionadaithe poiblí áitiúla, an pobal, fostaithe sa Chomhairle, comhlachtaí poiblí eile, daoine aonair agus cuideachtaí a bhfuil caidreamh díreach gnó ag an Caomhairle leo, ranna rialtais, comhlachtaí poiblí, an tAontas Eorpach, comhlachtaí trasteorainn, eagraíochtaí idirnáisiúnta, na meáin, agus grúpaí deonacha a bhíonn i dteagmháil leis an gComhairle mar gheall ar a shainleasanna agus a n-ábhar imní. Tá cuid de na custaiméirí sin ina chainteoirí Gaeilge agus caithfear aitheantas a thabhairt dá gcearta daonna trí sheirbhísí a chur ar fáil trí Ghaeilge dóibh nuair a iarrann siad sin.

COMHARTHAÍOCHT

- Ba chóir iniúchadh a dhéanamh ar chomharthaíocht sa Chomhairle agus cinntiú go bhfuil an comharthaíocht ag cloí le hIonstraim Reachtuil Uimh. 391 de 2008.

FÓGRAÍOCHT

Ba chóir go mbeidh aon fhógra a chuirfidh an comhairle chun cinn sna meáin chumarsáide nó in áit phoiblí dátheangach ar a laghad nó i nGaeilge amháin.

ATEANGAIREACHT

Caithfear a chinntiú go bhfuil córas ateangaireacht ar fáil gan ceist do na comhairleoirí don seomra agus do gach coiste a bhaineann siad leo. Ní cóir go mbeidh costas mar bhac ar seo, is ceart bunúsach ag gach saoránach an chéad teanga oifigiúil a úsáid in institiúidí an stáit agus tá ceart ann go dtuigeann daoine nach bhfuil Gaeilge acu é a thuiscint, mar sin tá gá córas ateangaireacht a chur ar fáil gan ceist agus é a ghlacadh mar chostas riaracháin cosúil le aon chostas eile.

AN GHAELTACHT I GCONTAE LÚ

Bhí cuid de Ghaeltacht Oiriall i gcontae Lú, ceantar Ó Méith. Fuair an cainteoir dúchais deireanach bás ón gceantar sin Áine Uí Anluain bás i 1960. Rinne Wilhelm Doegen 16 taifeadadh ar na cainteoirí deireanacha ó 1928 – 1931. Bhí an Ghaeltacht chomh láidir sin ag tús an chéid seo chaite a raibh Pádraig Mac Piarais agus Eoin Mac Néill bainteach leis an gColáiste Samhraidh ansin, Coláiste Bhríde a bhunaíodh i 1912. Bhí sé mar an Ghaeltacht is cóngaraí do Bhaile Átha Cliath ag an am. De bharr titim daonra cainteoirí Gaeilge sa cheantar seo, bhí ar an gColáiste bogadh go Rann na Feirste i dTír Chonaill i 1926. Mar sin beidh sé tábhachtach an nasc sin á choinneáil leis an gcoláiste sin. An bealach is fearr le é sin a dhéanamh ná trí scoláireachtaí Gaeltachta a chur ar fáil don choláiste sin. Is trua gur chuireadh deireadh leis an nGhaeltacht sin. Dar ndóigh is de bharr réimeas Shasana a bhí mar pholasaí acu an Ghaeilge a dhíbirt ón tír an príomh fáth gur tharla sé, ach ó 1922 go 1960, 38 bliain bhí deis ag an gComhairle gníomhú chun an Ghaeltacht a láidriú ansin. Cinnte bhí freagracht ag an Stáit i dtaobh an Ghaeltacht seo de, ach mar an chomhairle áitiúil a raibh an Ghaeltacht faoi do chúram bhí freagracht ag an gcomhairle chomh maith.

Tá bealaí ann chun an ceantar a Ghaelú arís:

- Tacú le haon chlann sa cheantar atá ag tógáil a páistí trí Ghaeilge – an gníomh is tábhachtaí
- Aon scoileanna nua atá le hoscailt bíodh sé ina ghaelscoil nó an scoil náisiúnta a athrú isteach ina ghaelscoil mar atá á dhéanamh le Bunscoil Synge i mBaile Átha Cliath

- Tacaigh le naíonraí trí Ghaeilge nua a bhunú nó na naíonraí atá ann a athrú isteach i naíonraí a fheidhmíonn trí Ghaeilge
- Tacaigh le clubanna óige trí Ghaeilge a bhunú agus a chothú
- Gnóthaí a spreagadh chun seirbhísí trí Ghaeilge a chur ar fáil
- Plean teanga a chruthú chun aisiompú teanga a dhéanamh le pobal Ó Méith
- Ionad Cultúrtha a bhunú ansin
- Tá taighde ar an saghas Gaeilge a bhí á labhairt sa cheantar déanta ag Ciarán Dunbar, is fiú díriú ar an gcanúint sin a mhúineadh sna scoileanna agus clubanna óige
- Tá béaloideas bailithe trí na blianta ón cheantar, is fiú an béaloideas a aimsiú agus a saothar a úsáid arís, más é scéalaíocht, ceardaíocht, logainmneacha, srl.
- Is maith go raibh sé luaite sa scéim dheireanach go raibh comharthaí as Gaeilge le cur suas sa cheantar le haitheantas a thabhairt don Ghaeltacht a bhí ann roimhe

Tá sé de rogha ag an gcomhairle aisiompú teanga a dhéanamh sa cheantar, ní gá ach an toil a bheith ann agus cinneadh a dhéanamh faoi. Tá sé thar am an ceantar a athghaelú arís.

GNÍOMHAÍOCHTAÍ EILE

Deireann an Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010 – 2030 ‘I bpobail uirbeacha, a bhfuil mais chriticiúil bhunúsach tacaíochta pobail agus Stáit iontu don Ghaeilge, nithe mar shaoráidí cúram leanaí trí Ghaeilge, gaelscoileanna, oideachas dara leibhéal trí Ghaeilge, clubanna óige Gaeilge agus seirbhísí eile lena n-áirítear grúpaí máithreacha agus mamailíneach, seirbhísí creidimh i nGaeilge, a bheidh siad sin.’

Tá sé luaite sa Straitéis 20 Bliana go mbeidh Plean Teanga Contae forbartha. Dar ndóigh beadh ról lárnach ag an gComhairle Contae sa phróiseas sin.

Is fiú ciste a chruthú chun tacaíocht a thabhairt do na grúpaí Gaeilge atá ag feidhmiú sa chontae. Faoi láthair tá 5 ciorcal cómhra, 2 chraobh de Chonradh na Gaeilge, club óige amháin de Chumann na bhFiann agus beidh club óige d’Ógras ag tosú sár i bhfad. Caithfear an ghréasán Gaeilge seo a chothú agus a fhorbairt.

Tá gá le hiniúchadh a dhéanamh ar na comharthaí bóithre, nach bhfuil siad i mBéarla amháin agus nach bhfuil drochlitriú orthu.

Tá an liosta maith gníomhaíochtaí ann ón scéim dheireanach, is gá na gníomhaíochtaí sin a threisiú sa chéad scéim eile.

Luadh sa scéim dheireanach ‘Rachfar i mbun oibre le Conradh na Gaeilge ag leibhéal áitiúil chun úsáid na Gaeilge a chur chun cinn laistigh d’oibríochtaí na Comhairle agus sa phobal tríd is tríd.’ Tá Conradh na Gaeilge mar eagraíocht náisiúnta sásta dul i mbun oibre leis an gcomhairle chun an Ghaeilge a chur chun cinn sa chontae.

Tacaíonn Conradh na Gaeilge le húsáid na fáinní ionas go mbeidh an pobal in ann daoine le scileanna Gaeilge sa chomhairle a aithint.

CONCLÚID

Ba chóir go mbeidh Comhairle Contae Lú in ann seirbhís shásúil a chur ar fáil do phobal na Gaeilge má cuirtear na moltaí thuas san áireamh sa scéim teanga á chur le chéile.

Is gá a chuimhneamh agus an Scéim Teanga á dréachtú go mbeidh Acht Teanga nua ag teacht isteach a bheidh bunaithe ar chaighdeáin seachas scéimeanna. Tá gá don Chomhairle ullmhú i dtreo na caighdeáin agus an Scéim Teanga nua seo á dhréachtú. Mar a dúirt an Coimisinéir Teanga os comhair an Chomhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus na nOileán ar an 21 Bealtaine, 2019 ‘Ó thaobh scéimeanna teanga, an rud atá ráite agam ná gur cheart go mbeadh aon scéim teanga nua atá á dhaingniú ag an Aire eolach go bhfuil an caighdeán ag teacht,

chomh fada is atá muid ag fanacht air. Má tá scéim teanga nua á aontú, ba chóir go dtuigtear agus go nglacfar leis go gcaithfidh sé a bheith ag dul i dtreo na gcaighdeán... De bharr sin, nuair atá scéim teanga á dhaingniú le comhlachtaí, ba chóir go mbeadh an Roinn ag rá leo go bhfuil caighdeán ar an mbealach, go mbeidh nithe sa gcaighdeán i gcomhair seirbhísí idirghníomhacha, mar sin, chomh fada is atá muid ag fanacht air sin, bíodh sé sa scéim teanga.'